

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

PINTÉR JENŐ
(1881—1940.)

Irodalomtörténetíró volt, de *A magyar irodalom története Kazinczy Ferenc haláláig* (1914) című négykötetes kiváló művének megjelenése óta magáénak tekintette őt a könyvésztudomány is és irodalomtörténetei humanista könyvtáraink kézi könyvtáraiban az állandóan forgatott bibliográfiák, lexikonok és repertóriumok közé kerültek. Magyar irodalomtörténész egy-egy irodalomtörténeti kérdés tanulmányozásakor mindenekelőtt az ő műveit veszi elő, hogy irodalmáról tájékozódják, mert ezek amellet, hogy pontos bibliográfiákat tartalmaznak minden magyar irodalomtörténeti személyről, kérdésről és korról, a vonatkozó könyvek, értekezések és cikkek lényegét, eredményeit röviden és tárgyilagosan ismertetik, összefoglalják s ezzel bibliographie raisonnée-t nyújtanak, eligazítva a kutatót a szempontjainak megfelelő könyvekhez és cikkekhez. Első, említett nagy műve, valamint hétkötetes, rendszerező irodalomtörténete *Grundrisse* a magyar irodalomtörténetnek, amelyeket könyvtári referens-szolgálatosok, magyar irodalomtörténészek és könyvészek hivatalos útbaigazításaik vagy kutatásaik alkalmával nem nélkülözhetnek és a magyar irodalomtörténet művelőinek kalauzai hosszú, beláthatatlan időn keresztül az ő, megjelenésükig minden adatot és eredményt magukba foglaló, kitűnő irodalomtörténeti munkái lesznek.

Nem volt vívódó lélek, nem volt részletkérdéseknél vesztegelő, kis problémákba elmélyedő, aggodalmas gonddal vergődő kutató. Nem volt összehasonlító, idegen hatásokat kereső forráskutató, sem esztetizáló, sem filologizáló, sem a koreszméket vizsgáló bölcsező, sem dialektusi, táji (regionalis) sajtáságokat, megnyilatkozásokat, sem a fejlődés mozzanatait elemző irodalomtörténész, vagy könyvész. Őt minden szempont, minden részletkérdés érdekelte, de nem mint megoldandó probléma, hanem mint az eddigi kutatások és feldolgozások leltározására méltó eredménye; ő ezeket gyűjtötte, rostálta és rendszerezte páratlan szorgalommal, az adatok megbízhatóságával és pon-

tosságával, tudományos fegyelmezettséggel, hűvösen, ami általában visszatartotta őt attól, hogy a részletkutatások eredményeivel szemben szubjektíve állást foglaljon és szigorú tudományos álláspontja szabta meg soha el nem évülő műveiben az eredmények felhasználásának, terjedelmének mértékét.

Hogy dilettáns olvasók, irodalmi széplelkek elismerését nem mindig sikerült elérnie, az művei tudományos értékéből semmit sem von le. Azok a könyvtárnokok és kutatók, szakemberek, tudósok, akik műveit polcaikon kéznél tartják és forgatják, annál többre értékelik és mindenkor a legnagyobb elismeréssel és megbecsüléssel fognak megemlékezni nagyszerű gyűjtő és rendszerező munkásságáról, mellyel a magyar irodalomtörténetírás és könyvészet történetében soha el nem múlt érdemeket szerzett.

PINTÉR JENŐ emlékét a magyar könyvtárosok is örökre hálás kegyelettel és megbecsülő tisztelettel fogják megőrizni. TR. Z.

Melyik Tolnai Jánosnak műve a „*Novissima tuba*“? Némi változatosság kedvéért ezúttal nem a mások régebbi vagy újabb téves állításainak helyreigazítására szentelek külön cikket, hanem egy saját hibás következtetésem megmásítására, mellyel a látszó körülmények után indulva, tévútra jutottam és helytelen eredményt állapítottam meg. Ez pedig abban állott, hogy egy könyv szerzőjéül az egynéhány TOLNAI JÁNOS közül nem az igazit választottam ki. FINTAI DARHOLC KRISTÓF ugyanis 1639-ben egy könyvet bocsátott közre, melynek címe: „*Novissima tuba, azaz: ítéletre serkentő utolsó trombitaszó, mely ez kis könyvben keresztényi hat kiváltképen való beszélgetésekben osztatott el...*“¹ Ezt ő „TOLNAI JÁNOSnak“ latin munkájából fordította magyarra. Minthogy a Fintával szomszédos Kapiban egykor lelkészkedő TOLNAI BALOG JÁNOS, akkor sárosvármegyei, később ungi esperes annyira szoros összeköttetésben állott az előkelő DARHOLC-családdal, hogy egy korábbi DARHOLC KRISTÓFNak az emlékét megőrkítő füzetet² ő állított egybe és rendezett sajtó alá: ebből folyólag bizonyosnak mertem tekinteni, hogy a „*Novissima tuba*“ pusztán TOLNAI JÁNOSnak mondott szerzője egyenesen ez volt,³ nem pedig a többi TOLNAI JÁNOSok valamelyike, közelebről nem a puritánus mozgalmak kiváló megindítója, akire annál kevésbbé gondolhattam, mivel saját nyilatkozata szerint „egy ujjnyi írást“ sem

¹ RMK. I. k. 692. sz. a.

² U. o. II. k. 317 sz. a.

³ Kisebb dolgozatok a magyar protestantizmus történetének köréből. 1910. 119. l.